

Selvrepræsentation – hvad driver os?

Vi vælger at bo i moderne akvarier med ganske få meter til genboens gennemsigtige vægge; at deltage i individfremstillende fjernsynsudsendelser og reality shows; at fremstille os selv på nettet både i foto- og weblogs. Og samtidig dyrker vi grimheden både psykologisk og kropsligt i vores selvrepræsentation. Når Sille i sin weblog skriver om sine clamydier, er det fordi hun nægter at være en pæn pige. Når Arcky lægger ucharmerende selvportrætter ud, er det fordi, han vil tvinge os til også at acceptere de sider af sig selv.¹

Hvad driver os, når vi til stadighed bruger flere og flere medier, og især cyberspace² til at fremstille os selv; betragte os; eksperimentere med os – og således ender med at blive en slags forvrænget spejlbillede af os selv? Der eksisterer uden tvivl adskillige ækvivalente svar – også uden at der nødvendigvis findes én sandhed. Men måske det interessante ligger i at se på, om det stigende antal private weblogs afspejler en spirende forandringstendens i vores kultur. Eller om det blot skyldes den nuværende samfundsegoisme og behovet for at være noget; eller om dét at flest kvinder er repræsenteret, ganske enkelt kendetegner den kønsspecifikke lyst til at snakke.

I den forbindelse må første undersøgelse gå på, om de 50.000.000 blogs skyldes, at vi føler os nødsaget til fastholde og synliggøre vores eksistens i en verden, der til stadighed bliver mindre individorienteret,³ og hvor non-places⁴ skubber de steder tilside, der tidligere har givet os identitet og således gør det nødvendigt for os at personliggøre rum i cyberspace?

”The space of non-place creates neither singular identity nor relations; only solitude, and similitude.”

Marc Augé (1995) ”non-places” (s. 103)

Er det fordi essentialismen⁵ – en idé der hidtil har stabiliseret den sociale verden – er i tilbageslag, og det betyder en yderligere fragmentering af det moderne individ som et samlet subjekt?⁶ Er det er fordi det temporale syn på identitet således vinder frem, og identitet nu kan betragtes som en proces og et reflektivt projekt?

”Identitet er et projekt, der skal arbejdes på. Globalisering og det hidtidiges opløsning har rystet subjektet løs, og givet det mulighed for at rekonstruere individuelle og kollektive livsfortællinger og identiteter. Det flydende, fragmenterede sen-moderne selv har fået en ny kapacitet til at skabe sig selv, til at style sin identitet og foretage valg med hensyn til, hvilke aspekter af selvet, der skal fremhæves, hvornår.”

Anthony Giddens (1996) ”Modernitetens konsekvenser” (s. tjek)

En del af svaret har selvfølgelig med muligheder at gøre; digitalkameraet der gør det ’gratis’ at tage hundredvis af billeder og cyberspace med de gratis ’opret-en-blog-på-3-minutter’ tilbud har tydeligvis gjort den medierede verden til en del af det almindelige menneskes virkelighed.

En anden del af svaret har tydeligvis også noget at gøre med den grundliggende følelse af magtesløshed, der kendetegner supermoderniteten og dens non-places. Som reaktion må vi høres, ses, kreere os selv – for hvis, som Jeffrey Weeks hævder, identitet er en ’nødvendig fiktion’⁷, så betyder det, at identitet er noget vi har magt til at ændre. At vi gennem selvscenesættelse beslutter os til, hvem vi er – og dermed får magten over vores liv tilbage (dette beskriver blandt andet Janet H. Murray med begreberne ’agency’ og ’immersion’).⁸

Men det kan også være som Lars Qvortrup skriver; at omverdenskompleksiteten skal ses som et led i en civiliseringsproces af menneskeheden. Vi skal således ikke eksperimentere med forskellige roller, men stræbe efter at opnå transjunktional dannelse – det vil sige dannelse, hvis grundideal er evnen til at gå på tværs af tidens og menneskets mange koder.

”Man må på den ene side vedkende sig, at man repræsenterer et bestemt socialsystem, men man må også – på den anden side – bestrebe sig på at indgå i den gensidigt observerende diskurs, hvis princip er, at systemer iagttager andre systemer, blandt andet ud fra den viden, at mit udgangspunkt nødvendigvis også er mit blinde punkt – blindt for mig, men ikke for andre. Denne evne til gensidig iagttagelse, til iagttagelse af iagttagelser, herunder til refleksion og begrundelse af egne iagttagelser, er for mig det, der kendetegner vor tids dannede individ”.

Lars Qvortrup (1999) ”Informationssamfundet” (s. 14)

Samtidig har to specialestuderende fra RUC⁹ interviewet fire kvindelige bloggere. De giver tilsammen udtryk for en søgen efter det autentiske i en verden, der betragtes som uægte på grund af den stadigt øgede mediering (måske en anelse ironisk, at de selv via weblogs medvirker til denne tendens; at de godt er klar over, at de iklæder sig roller og redigerer virkeligheden når de vælger, hvilke emner de vil berøre, hvordan, og hvad de vil svare på i forhold til kommentarfelterne)¹⁰. De fire bloggere giver weblogs en rammesættende funktion, der skal skabe mening i de fragmenterede elementer af hverdag og samfund.

Skal man se på de ovenstående afsnit i et samlet lys, er alle mere eller mindre enige om, at selvrepræsentation er nødvendigt i en kompleks, identitetsløs, fragmenteret tid – at individet har brug for selvrefleksiv selvfremsstilling for at kunne finde sin identitet og dermed skabe rammer om sin hverdag, om sit liv.

Det er sikkert alt sammen rigtigt og dele af sandheden. Men jeg tror samtidig, der er en underliggende tendens, der især kommer tydeligt til udtryk i weblogs – i hvert fald hvis vi vælger at stole på Serfatys udsagn om, at de fleste weblogs ganske vist er private weblogs, men at de over relativt kort tid bevæger sig over mod at have sociale funktioner (også klassificeret som ’support groups’).¹¹

Jeg tror, at hvor vi efter et par særdeles selvcentrerede årtier, hvor det at tjene penge blev en alment accepteret sport, og hvor grådigheden tog over og erstattede de sociale mekanismer, så er vi på vej ind i en tid, hvor vi netop ved at udforske os selv (se subjektet som et objekt) måske er på vej til at genfinde vores plads i menneskeheden.

Dette baserer jeg foreløbigt helt uvidenskabeligt på spredte udsagn og oplevelser af, at også liberale og højreorienterede individer er ved at få nok af koncerndirektører, der belønner sig selv med gyldne håndtryk i mange-millioner-klassen, mens de efterlader virksomheder i nød.

Jeg oplever, at der i medierne generelt er en begyndende stemning af, at vi skal gentænke, hvad der er rimeligt og retfærdigt i forhold til almenheden; at der vises en stigende tendens til at sige fra over for både større og mindre kriminelle handlinger (dette synes understreget af, at domstolene har skærpet anklager-ankede domme inden for eksempel både seksuelt misbrug og happy slapping).

Min påstand er, at vi er igang med at miste en del af vores ligegyldighed og er ved at genfinde troen på, at vi alligevel har magt til at sige fra. At vi blandt andet via vores weblogs er igang med at genopbygge det menneskelige fællesskab – i første omgang måske blot i små, uafhængige zoner – men med en tendens til at være aktive i dialogen med hinanden, aktive i støtten til hinanden og aktive i at tage ansvar for vores liv som hængende sammen med andres.

Ikke at de modsatte tendenser ikke også findes. Men de synes at have toppet med accepten af, at samtlige politiske partier kunne tillade sig at være offentligt racistiske under seneste valg. Det er nu nogle langt mere stuerene partidiskussioner, der føres som optakt til et muligt regeringsskifte.

Litteratur

- Augé, Marc (1995), Non-places, an introduction to an anthropology of supermodernity, Verso, London
- Bell, David (2001) "an introduction to cybercultures" Routledge, London
- Giddens, Anthony (2003), Modernitetens konsekvenser, Hans Reitzels forlag, København
- Janet H. Murrey (1998) "Hamlet on the Holodeck", MIT Press
- Olschansky, Tanya Vorm & Maria Maud Borup Petersen (2005), Kære weblog ... en undersøgelse af fire danske kvinders brug af den personlig weblog, RUC
- V. Serfaty (2004) "The Mirror and the Veil. An overview of American Online Diaries and Blogs" Rodopi, Amsterdam
- Jeffery Weeks (1995) "Invented Moralities", Polity Press, Cambridge
- Lars Qvortrup (1999), Informationssamfundet: Det hyperkomplekse samfund, Søndag Aften 0799

Noter

¹ se bilag 1

² selvrepræsentering i foto- og weblogs er et fænomen, der vokser med lynets hast – i 1996 fandets der omkring 100 blogs, mens der i 2005 var flere end 50.000.000 (fra det digitale nyhedsbrev K-Forum)

³ ifølge både Augé og Giddens bliver mennesket i det post/supermoderne samfund klassificeret i grupper – af vælgere, kunder, passagere, kontanthjælpsmodtagere etc.

⁴ non-places er f.eks. stationer, lufthavne, hotelkæder, motorveje, supermarkeder, nye kontorhuse – steder der ikke er identitetsskabende

⁵ idéen om, at vi er født, som vi er; at der er et 'sandt mig'

⁶ David Bell (s. 114)

⁷ Jeffery Weeks (s.98/99)

⁸ Janet H. Murrey, "Hamlet on the Holodeck"

⁹ fra 'Kære weblog ...' et RUC-speciale

¹⁰ en weblog er typisk kendetegnet ved, at andre kan kommentere dét man skriver, således at der opstår en dialog

¹¹ V. Serfaty (s. 60/61)

Bilag 1

